

İstanbul Bilgi Üniversitesi
Çocuk
Çalışmaları

SINIFTA ÖĞRENCİLERİN KATILIM HAKKINI GERÇEKLEŞTİRMENİN PÜF NOKTALARI

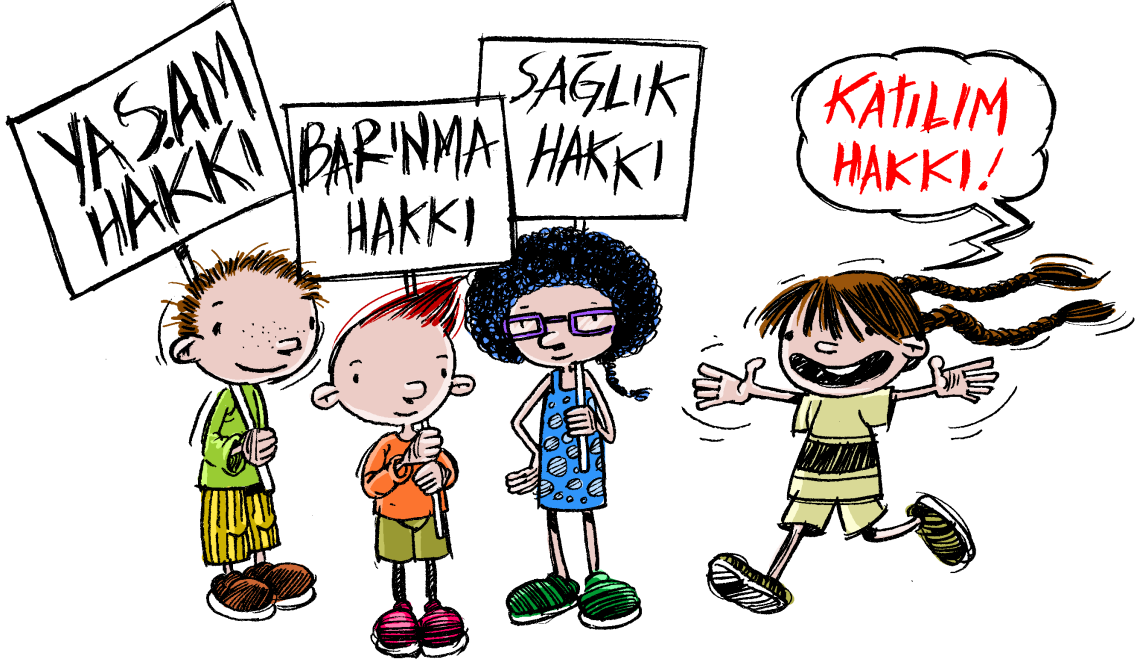
HAZIRLAYAN: AYŞE BEYAZOVA

SINIFTA ÖĞRENCİLERİN KATILIM HAKKINI GERÇEKLEŞTİRMENİN PÜF NOKTALARI

Ayşe Beyazova

İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi

O-hooo öğrencilerin katılım hakkına gelene kadaaaaar....

Görüşlerini ifade etmek ve kendisiyle ilgili kararlara etki edebilmek herkes için olduğu gibi çocuklar için de önemli ve çocukların temel bir hakkı. Oysa çocukların katılım hakkı çoğu zaman çok geride kalıyor. Diğer hak ihlalleri öne çıkarılarak katılım hakkı çocuklar için daha az önemliymiş gibi kabul ediliyor. Kolaylıkla şöyle bir cümleyi duyabilirsiniz: 'O-hoooo çocuğun katılım hakkına gelene kadaar...'. Demek isteniyor ki katılım hakkı çocuklar için o kadar da öncelikli değil, hele ki çocukların yaşam hakkı, barınma hakkı, sağlık hakkı gibi diğer haklarının ihlal edildiği düşünülürse. Halbuki katılım hakkı; sadece bir hak değil çocuk hakları açısından temel bir ilke. Yani diğer hakları hayata geçirirken eğer katılım hakkını hayata geçirmiyorsanız o hak geçersiz olmuş demektir. Kendisi başlı başına bir hak olduğu gibi, tüm diğer hakların gerçekleşmesi için de vazgeçilmezdir.

Öğrencilerin Kararlara Katılması Ne Değiştirir?

Okul ortamı katılım hakkının hayata geçmesi için en elverişli ortamlardan biri. Okulda çocuğun katılım hakkı hayata geçebildiğinde, öğrenciler öğrenme ve eğitime ilişkin temel meselelere yönelik çözüm üretme konusunda yetkinleşiyorlar ve yetki sahibi oluyorlar; dolayısıyla okulun iyileştirilmesi için yetişkinlerle birlikte çalışıyorlar. Eğitimde çocuğun katılım hakkının gerçekleşmesinin çocuk gelişimi açısından da bir çok sonucu var; çocuğun özgüven ve özsaygı edinmesine, inisiyatif almasına, yaratıcılığını geliştirmesine, yetenek ve becerilerini tam potansiyelle gerçekleştirmesine, bilgi edinmesine ve bilgiye dayalı kararlar almasına, çoğulculuğu deneyimlemesine ve barış içinde bir arada yaşamayı öğrenmesine katkı yapıyor. Öğrenci katılımının sağlanmasının öğrencinin bireysel gelişimine ilişkin sonuçları kadar önemli diğer sonuçları da çocuklar için doğru ve yerinde hizmetler üretilmesi ve çocukların demokrasinin inşasına yönelik değişim sürecine katkıda bulunabilmesi.

Peki Öğrencilerin Katılım Hakkını Hayata Geçirmek için Ne Yapmalı?

Yeni bir eğitim öğretim dönemi daha geldi; okullar açıldı. Sınıfımda çocukların katılım hakkının gerçekleşmesi için neler yapabilirim diye düşünen öğretmenlerin işini kolaylaştırmak için bazı püf noktalarını aşağıda derledik. Tüm eğitimcilere bol katılımlı, güzel bir eğitim-öğretim dönemi dileriz!

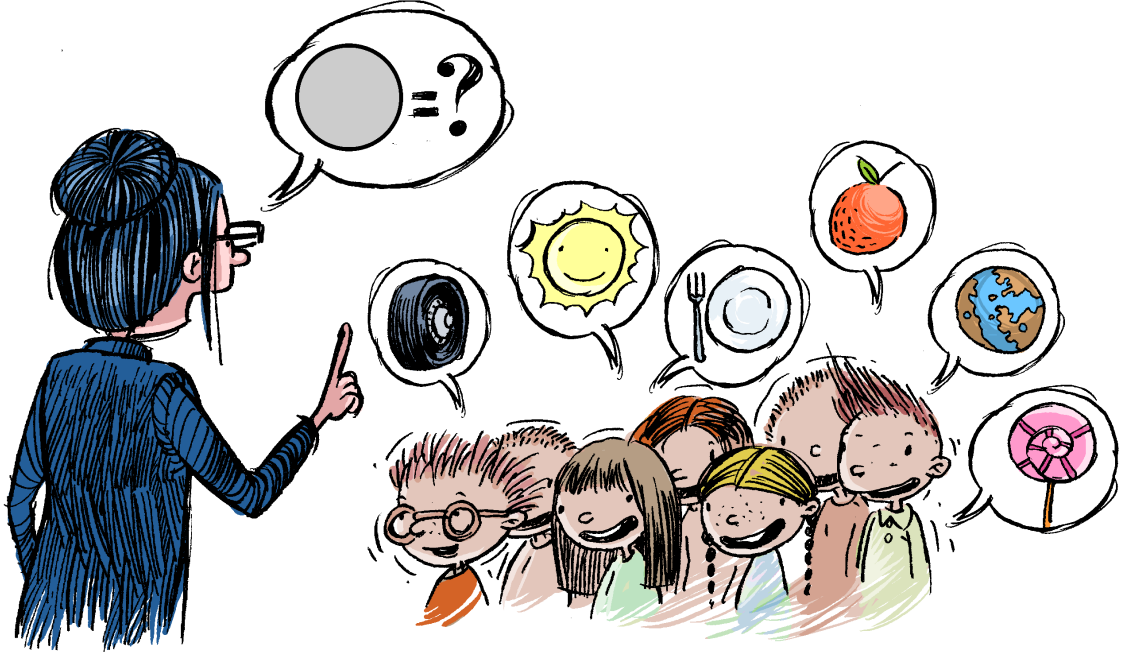
- ✚ Yeni bir döneme hazırlanırken öğrenci sıralarında bir süre zaman geçirin. Şu soruları kendinize sorabilirsiniz: Rahat mısınız? Oturma düzeni öğrencilerin katılımını destekliyor mu? Birbirleriyle iletişimini destekliyor mu? Yoksa onları yalnızlaştırıyor mu? Sınıfın duvarlarında neler var? Öğrenciler kendilerini bulabiliyor mu? Sadece farklı kültürlerden, farklı etnik kökenlerden öğrenciler için değil, başarısız öğrenciler, disiplin sorunları olanlar ya da çeşitli nedenlerle olumsuz kalıpyargılarla anılan tüm diğer öğrenciler de kendilerini sınıfa ait hissediyorlar mı? Tüm öğrencilerin kendilerini güvende, güvenilir ve makbul hissedecekleri bir ortam mı?

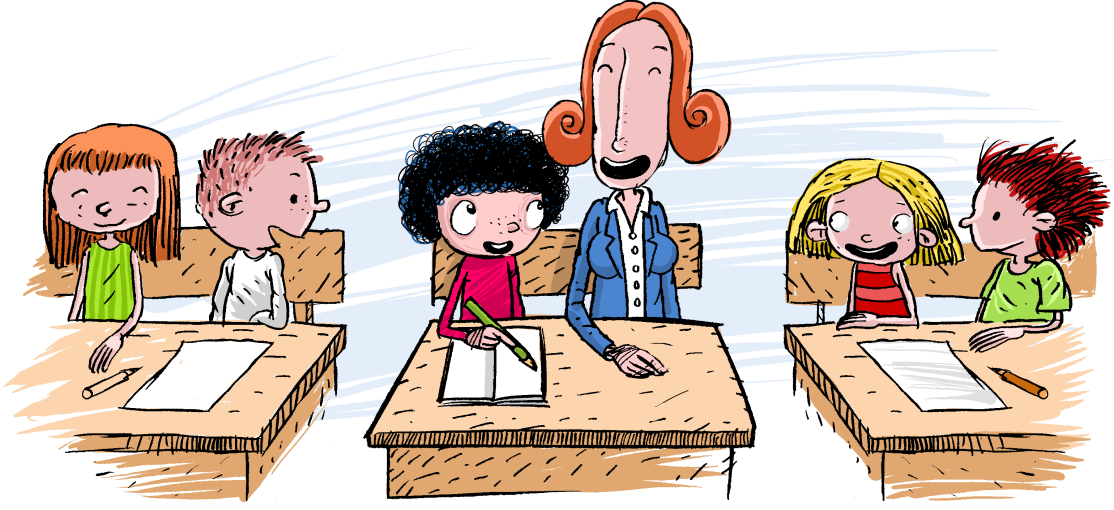
- ✚ Öğrencilerin katılım hakkını, öğrencilerin derse katılımını sağlamak için bir araç olarak görmeyin. Katılım hakkı öğrencilerin kendi yaşamları konusunda söz sahibi olmaları demektir. Eğitimde katılım hakkı ise aldıkları eğitim hizmetine ilişkin söz sahibi olmalarını sağlamamızı gerektirir.
- ✚ Öğrencilerin katılım hakkının gerçekleşmesini öğrencilerin görüşlerini ifade etmesiyle sınırlı kabul etmeyin. Onların görüşlerini dikkate alın ve kendilerini ilgilendiren kararları etkilemesini kolaylaştırın.

- ✚ Öğrenci katılımına ilişkin bakış açınızı yenilemeye ihtiyaç duyabilirsiniz. Öğrencilerin sadece kurullarda yer alması ya da görüşlerini söylemesi katılım hakkının gerçekleşmesine yetmiyor.
- ✚ Dönem başından itibaren öğrencilerin sınıf ortamında görüşlerini paylaşabilecekleri sürekli olanaklar yaratın; katılımda buldukça bunun ne kadar önemli ve kendilerini geliştiren birşey olduğunu fark edecekler.
- ✚ Öğrencilerle beraber sınıf kuralları oluşturun; gerektiğinde gözden geçirin.
- ✚ Sınıf içinde özerkliği destekleyin. Öğrencilerin öğrenmeleri konusunda sorumluluk ve yetkileri olmasını sağlayın.
- ✚ Öğrencilere seçenekler sunun ve onların yeni seçenekler üretmesini ve tercihte bulunmasını sağlayın. Ders planları, ödevler, değerlendirme gibi konularda seçme olanakları olsun.
- ✚ Öğrencilere öğrenme süreçlerinin kontrolünün ellerinde olduğunu hissettirin.
- ✚ Katılımı eğlenceli ve havalı hale getirin.
- ✚ Ders içinde tüm öğrencilerin görüşlerini almanızı sağlayacak katılımcı yöntemler kullanın.
- ✚ Derste soru sorarken tek bir yanıtı bulunmayan soruları tercih edin.

- ✚ Öğrencilerin ders içinde ürettiklerini mutlaka sınıf içinde (veya dışında) sergileyin.
- ✚ Öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri için sanatı, medyayı ve teknolojiyi kullanın. Kendi araçlarını üretmelerini sağlayın!
- ✚ Siz de kendinizi ifade etmek için farklı ifade biçimlerini kullanın; öğrencileri teşvik edin.
- ✚ Öğrencilerinizle beraber aynı sıralara oturmaktan çekinmeyin.

- ✚ Öğrencilere onlardan öğrenebileceğinizi hissettirin. ,
- ✚ Bilmediğinizi paylaşmaktan çekinmeyin.
- ✚ Planlama yaparken dersinizle öğrencilerin dünyaları ve gündelik yaşamları arasında ilişki kurmayı gözetin.
- ✚ Öğrencilerin düzenli olarak güncel konuları sınıfa taşımalarına ve tartışmalarına olanak sağlayacak alanlar yaratın.
- ✚ Sınıf içindeki güç ilişkilerini anlamaya ve daha eşitlikçi bir ortam yaratmaya çaba gösterin.
- ✚ Derslerde öğrenciler arasında güvenli tartışma ortamları yaratacak metotları seçin.
- ✚ Sınıf içindeki davranışsal sorunları/durumları çözerken öğrencilere kendileri için yetki ve sorumluluk verin.
- ✚ Öğrencilerin sorunlarını çözmesi için düzenli sınıf toplantıları organize edin; toplantı talebinde bulunmalarını sağlayın.

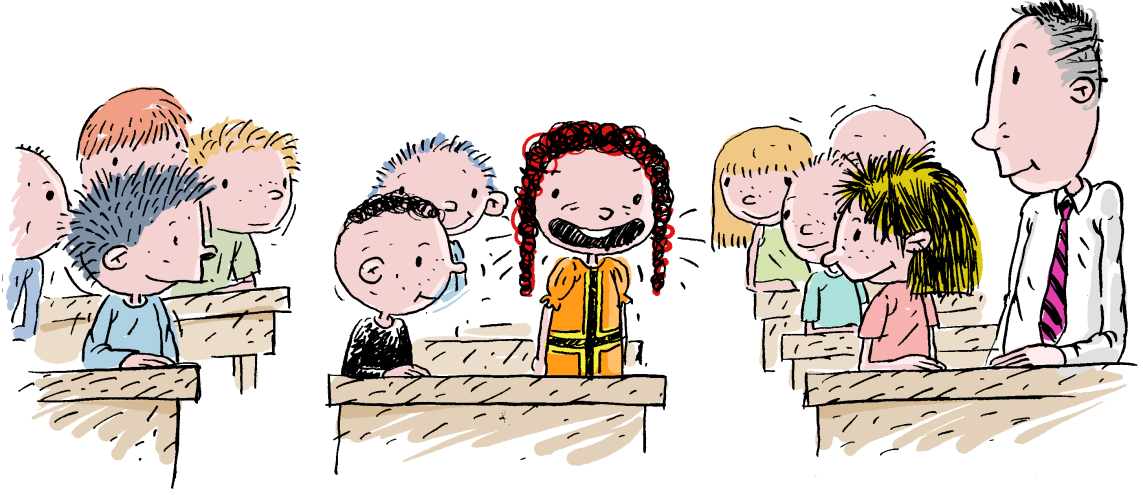
- ✚ Sınıfın çatışmadan uzak bir ortam olması mümkün değil. Ama siz ortaya çıkan çatışmalara barışçıl çözüm üretecek normları destekleyin.

- ✚ Öğrencilerle zor konuları konuşmaktan kaçınmayın. Çokkültürlülüğü turistik gezi gibi algılamalarına yol açmayın.
- ✚ Öğrencilerin birbirlerini kabulünü kolaylaştıracak eğitim verin. Hoşgörülü olmalarını değil.
- ✚ Olumsuz ve kalıpyargısal mesajları analiz etmeleri için eleştirel düşüncelerini teşvik edin.
- ✚ -Öğrencileri etiketlemekten kaçının.
- ✚ Sınıfta yarışmadan ziyade dayanışmayı destekleyin.

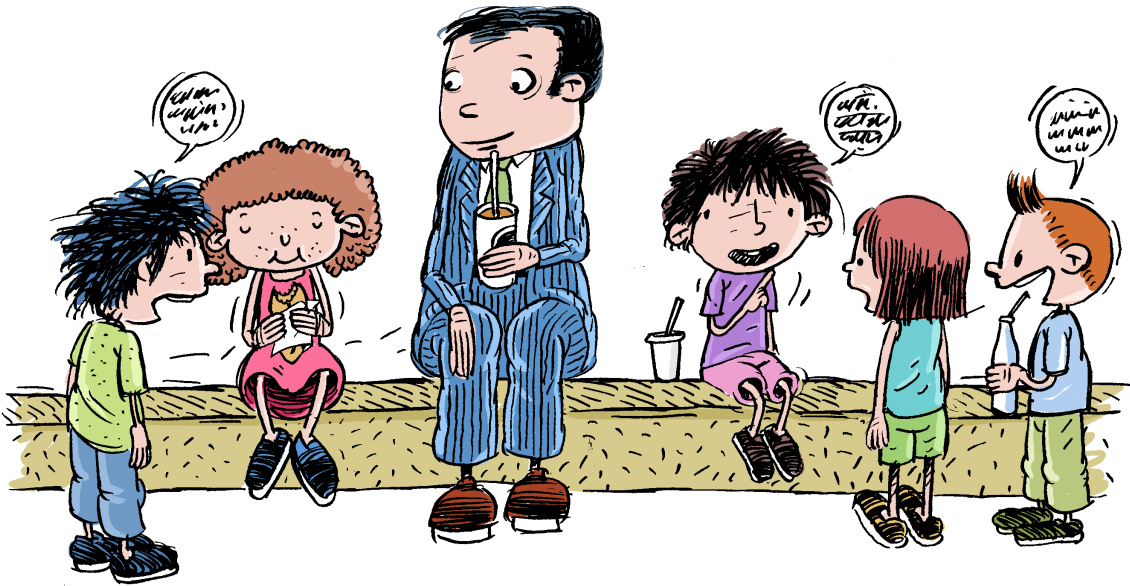

- ✚ Aktif ve saygılı bir dinleyici olarak rol modeli olun.

- ✚ Sınıf içindeki öğrenci rollerini sırayla değiştirin.

- ✚ Sınıf içinde – veya teneffüslerde- dolaşın ve öğrencilerin düşüncelerini dinleyin; gündemlerinde ne olduğunu fark edin ve dikkate alın.

Öğrenci katılımını kolaylaştırma konusunda fikir verebilecek çeşitli kaynaklar:

İstanbul Bİlgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi ve Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi ortaklığında Demokratik Okullara Doğru Projesi'nde hazırlanan yayınlar:

- ✚ Türkiye'de örgün eğitimde, çocukların okul düzeyinde karar mekanizmalarına katılımına ilişkin durumu değerlendiren durum analizi raporu,
[Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı: Durum Analizi](#)
- ✚ Durum analizi raporunun 10-15 yaş grubundaki çocuklara yönelik hazırlanan "çocuk versiyonu",
[Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı: Çocuklar İçin Güncel Durum Raporu](#)
- ✚ Türkiye'den ve dünyadan okullarda paydaşların karar mekanizmalarına etkin katılımına ilişkin örnekler derlemesi,
[Eğitimde Çocuk Katılımı: Dünyadan ve Türkiye'den Örnekler](#)
- ✚ Pilot okuldaki uygulamaların geliştirilmesini, uygulanmasını ve aynı zamanda etki analizi sonuçlarını anlatan kılavuz,
[Katılımcı Okul Uygulamaları: Eğitimciler İçin El Kitabı](#)
- ✚ Çocukların okullarda karar mekanizmalarına etkin katılımlarını destekleyen politika ve uygulama önerilerini içeren politika notu,
[Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı: Politika ve Uygulama Önerileri](#)
- ✚ Eğitim ortamlarında çocuk katılımını izleme ve geliştirme amacıyla hazırlanan göstergeler,
[Okullarda Çocuk Katılımını İzlemek İçin Örnek Göstergeler](#)
- ✚ Çocukların geliştirdiği ve pilot okuldaki uygulamanın çocukların gözüyle anlamını ve etkisini içeren "[Katılım: Yalıtım Gibi Bir Şey mi?](#)" isimli belgesel.